

УДК 339.727.22:[339.137:330(447)]

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ – ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

КАРЧЕВА Ганна Тимофіївна,

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки та менеджменту
Інституту банківських технологій та бізнесу
ДВНЗ «Університет банківської справи»
e-mail: anna.karcheva@gmail.com

ГАЛИЦЬКА Ольга Вікторівна,

студентка Інституту банківських технологій та бізнесу
ДВНЗ «Університет банківської справи»
e-mail: www.galickaya@gmail.com

Анотація. Розглянуто теоретичні і практичні аспекти стимулювання надходжень іноземних інвестицій в Україну та поліпшення їх використання з метою підвищення конкурентоспроможності та ефективності економіки, забезпечення її стабільного розвитку.

Доведено, що несприятливий інвестиційний клімат, низькі темпи економічного зростання, високі інвестиційні ризики стримують надходження іноземних інвестицій в Україну. Досліджено роль іноземних інвестицій у розвитку країн-реципієнтів залежно від обраної моделі економічного розвитку.

За допомогою побудованих економетричних моделей встановлено, що економіка України розвивається за екзогенною моделлю залежного розвитку.

Обґрунтовано, що важливу роль у розвитку економіки України відіграють іноземні інвестиції, обсяг яких значною мірою залежить від величини експорту, ВВП і динаміки валютного курсу.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, економетричні моделі, міжнародні рейтинги, конкурентоспроможність, ефективність.

Постановка проблеми. Важливою умовою успішного економічного розвитку економіки країни і підвищення її конкурентоспроможності є активне залучення інвестицій та ефективно їх використання. Утім, низька інвестиційна привабливість України та обмежені можливості за-

Аннотация. Рассмотрены теоретические и практические аспекты стимулирования притока иностранных инвестиций в Украину и улучшение их использования с целью повышения конкурентоспособности и эффективности экономики, обеспечение ее стабильного развития. Доказано, что неблагоприятный инвестиционный климат, низкие темпы экономического роста, высокие инвестиционные риски сдерживают приток иностранных инвестиций в Украину. Исследована роль иностранных инвестиций в развитии стран-реципиентов в зависимости от выбранной модели экономического развития. С помощью построенных эконометрических моделей установлено, что экономика Украины развивается по экзогенной модели зависимого развития. Обосновано, что важную роль в развитии экономики Украины играют прямые иностранные инвестиции, объем которых в значительной степени зависит от величины экспорта, ВВП и динамики валютного курса.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, инвестиционная привлекательность, эконометрические модели, международные рейтинги, конкурентоспособность, эффективность.

лучення внутрішніх інвестицій негативно впливають на відтворювальні процеси, стримують соціально-економічний розвиток країни. Тоді як активізація інвестиційного процесу сприятиме трансформації економіки, упровадженню інновацій та новітніх технологій, розвиткові

інфраструктури. Натомість, попри значні природні, виробничі, людські, технологічні ресурси, швидку інтернаціоналізацію та інтеграцію у світовий фінансовий та економічний простір, економіка України залишається малою і неефективною, ВВП якої становить лише 0,29 % від світового ВВП (1992 року — 1 %). З огляду на зазначене важливого значення набуває розроблення сучасних механізмів залучення і використання іноземного капіталу з метою підвищення конкурентоспроможності та ефективності національної економіки, забезпечення сталого її розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми залучення і використання іноземних інвестицій в Україні, їхньої класифікації та оцінки ефективності, державного регулювання прямих іноземних інвестицій значну увагу приділяли такі вітчизняні і закордонні вчені, як: В. Геєць, Є. Балацкий, Т. Говорушко, А. Гура, М. Денисенко, І. Д'яконова, В. Запахлюк, В. Корнеєв, Г. Крамаренко, А. Кузнецова, В. Леонтьєв, М. Леус, А. Лузгина, Д. Лук'яненко, Т. Майорова, С. Маркова, Н. Навроцька, А. Пересада, С. Поліщук, О. Пустовойт, С. Рудейчук, Е. Редзюк, С. Тесля, Є. Третьякова, С. Шумська, М. Фрідмен, Ф. Хаєк, Р. Харрод та ін. Попри численні наукові дослідження щодо проблем іноземного інвестування, в умовах невизначеності й високого інвестиційного ризику залишаються недостатньо дослідженими питання пошуку інструментів стимулювання іноземних інвестицій та ефективності їх використання з метою підвищення конкурентоспроможності економіки України та забезпечення її стійкого економічного зростання.

Мета дослідження. Розкрити теоретичні і практичні аспекти стимулювання надходжень іноземних інвестицій в Україну та поліпшення їх використання з метою підвищення конкурентоспроможності та ефективності економіки, забезпечення її стабільного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підвищення конкурентоспроможності економіки України потребує значних фінансових ресурсів.

Водночас низька ефективність і надійність банківської системи, високі ризики й недоступність банківських кредитів для реального сектору економіки, низький кредитно-інвестиційний потенціал, нерозвиненість ринкової інфраструктури призводять до низької конкурентоспроможності самої банківської системи і зниження її позитивного впливу на конкурентоспроможність національної економіки [1].

Про це свідчать і низькі значення для України Індексу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (*Global Competitiveness Index, GCI*), який визначає здатність економіки зростати в довгостроковій перспективі та розглядає національну конкурентоспроможність як сукупність установ, політики і факторів, які визначають рівень продуктивності.

Зауважимо, що у 2017—2018 роках за Індексом глобальної конкурентоспроможності WEF Україна зі значенням індексу 4,11 займає лише 81-шу позицію (рис. 1), тоді як Азербайджан (4,69) — 35-те місце; Польща (4,59) — 39-те місце, Казахстан (4,35) — 57-ме місце.

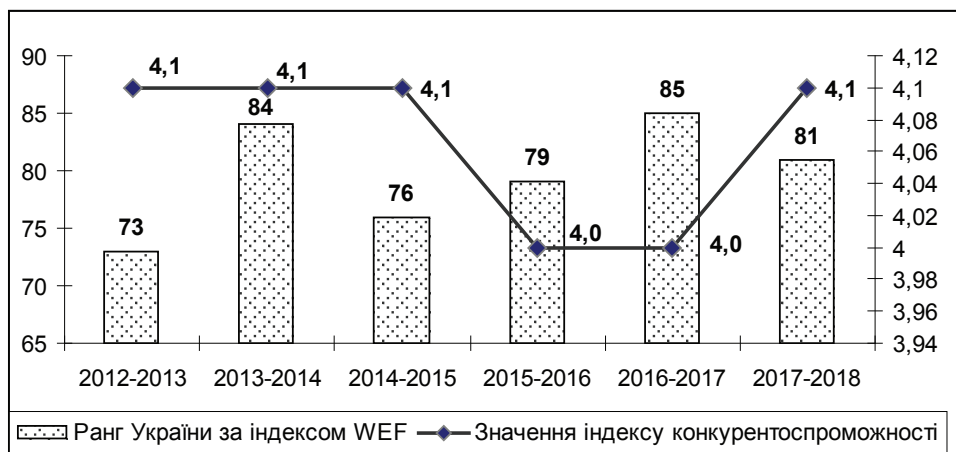

Рис. 1. Динаміка Індексу глобальної конкурентоспроможності WEF для України у 2012—2018 рр.

Примітка. Розроблено за даними джерела: The Global Competitiveness Report, World Economic Forum.

Конкурентоспроможність — складне, багаторівневе і різноаспектне поняття, що не має однозначного тлумачення і передбачає розгляд його на рівні конкурентоспроможності націй, держави, національної економіки, регіону, конкретної галузі, фірми, продукту/послуги. Згідно з визначенням фахівців ОЕСР, національна конкурентоспроможність — це здатність економіки за умов вільних і прозорих ринкових відносин виробляти товари і послуги, які відповідають вимогам міжнародних ринків, і одночасно підтримувати та підвищувати протягом тривалого часу реальні доходи свого населення, процвітання свого народу.

В умовах обмеженого банківського інвестиційного кредитування та внутрішніх інвестиційних ресурсів підприємств підвищення конкурентоспроможності та ефективності, стабільний економіки України можливий лише шляхом інтенсивного залучення іноземних інвестицій та ефективного їх використання в контексті активізації інноваційно-інвестиційної складової розвитку з позитивним впливом на структурні процеси в реальному секторі економіки і розширення «економіки знань», забезпечення динамічного економічного зростання.

Глобалізація та динамічне зростання транснаціональних корпорацій, банків і міжнародної фінансово-інвестиційної інфраструктури на початку ХХІ століття формують нові виклики і перспективи для національних економік. Роль іноземного капіталу в країнах світу помітно збільшується, утім неоднозначно впливає на ефективність, конкурентоспроможність і розвиток економіки. Проблема в тому, що за відсутності ефективного державного регулювання щодо залучення і використання іноземних інвестицій останні не завжди призводять до позитивного результату. Іноді вони можуть мати й негативний вплив на розвиток економіки, банківської системи, не відповідати національним інтересам, призвести до зростання ризиків, зокрема, валютного, кредитного, ліквідності, поглиблення фінансової та економічної кризи, розбалансувати наявні фінансові потоки, погіршити екологічну ситуацію, скоротити внутрішній ринок і частку національних товаровиробників.

Так, історичний досвід України показав, що політика стимулювання сукупного попиту на внутрішньому ринку за рахунок зовнішніх заборозичень призвела країну не до прискореного економічного зростання, а до імпортозаміщен-

ня і зтяжної глибокої економічної і фінансової кризи [2, с. 82].

З огляду на зазначене серед науковців і практиків не існує єдиної думки щодо впливу іноземних інвестицій, зокрема прямих іноземних інвестицій (ПІІ), на економічне зростання країн-реципієнтів. Відповідно до теорії модернізації, ПІІ стимулюють економічне зростання і сприяють підвищенню ефективності та конкурентоспроможності економіки. На відміну від теорії модернізації, теорія залежного розвитку економіки [3] розглядає можливий короткостроковий позитивний вплив ПІІ на економічне зростання, а в довгостроковій перспективі ПІІ можуть мати негативний вплив на економічне зростання [4]. На нашу думку, така позиція є суперечливою, оскільки ставить під сумнів доцільність залучення іноземних інвестицій, замість вирішення питань ефективності їх використання і вдосконалення державної інвестиційної політики, спрямованої на залучення ПІІ в національну економіку на постійній основі.

У моделях ендогенного розвитку економіки зростання ПІІ мають сприяти економічному зростанню завдяки формуванню технологічної дифузії з країн-донорів до країн-реципієнтів [5, с. 529—545]. При цьому вважається, що ПІІ позитивно корелюють з економічним зростанням лише в тому разі, коли країни-реципієнти мають достатній рівень розвитку людського капіталу, володіють економічною стабільністю і ліберальним ринком. Вважається, що інвестування в людський капітал здатне генерувати більш високі темпи економічного зростання, сприяючи тим самим надходженню ПІІ у країну. Натомість розвинуті країни порівняно з країнами, що розвиваються, володіють більш високим рівнем розвитку людського капіталу і тому потенційно спроможні генерувати вищі темпи надходження ПІІ.

При дослідженні позитивного чи негативного впливу ПІІ на економічне зростання важливо правильно включити в модель і дослідити ключові фактори, що впливають на економічне зростання. Найбільш поширеною є модель В. Леонтьєва [6, с. 408] щодо впливу ПІІ на довгострокове економічне зростання для розвинутих країн і країн, що розвиваються. Для розвинутих країн використовується співвідношення залежності іноземних інвестицій від обсягу валового національного продукту, так званий принцип мультиплікатора, який визначається рівнянням

$$I(t) = sY(t), \quad (1)$$

де Y — випуск (валовий національний продукт) у даній групі країн;

I — обсяг інвестицій у розвинених країнах;

s — норма накопичення (інвестування), або мультиплікатор інвестицій;

Для країн, що розвиваються, визначається аналогічне співвідношення і пропонується модифікований принцип мультиплікатора:

$$I^*(t) = s^* Y^*(t) + hY(0)e^{(s/b)t}, \quad (2)$$

де зірочкою позначені аналогічні параметри і змінні для країн, що розвиваються;

h — частка інвестицій, що направляється в країни, що розвиваються;

b — акселератор інвестицій.

Учені зазначають, що модель В. Леонтьєва має низку недоліків і умовностей [7], зокрема, не враховує структури іноземного капіталу, і передбачає, що у країни, які розвиваються, надходить капітал тільки з розвинутих країн, тоді як його можуть залучати й з офшорних країн та інших країн. У модель включають внутрішні і зовнішні інвестиції, які вважаються рівнознач-

ними, що у принципі некоректно, оскільки вони дають різний економічний ефект.

Прийнято вважати, що вплив ПІІ на економічне зростання може бути позитивним, негативним або незначним, залежно від економічних, інституційних і технологічних умов у країні-реципієнті. У зв'язку з цим постає питання, який же вплив мають іноземні інвестиції на економічне зростання в Україні. Завдання поляє в тому, щоб кількісно оцінити вплив ПІІ на розвиток економіки України з використанням економіко-математичних методів.

Проведені дослідження за допомогою кореляційного аналізу показали, що, незважаючи на незначні обсяги ПІІ, які надходять до України, на сьогодні існує позитивний вплив ПІІ на соціально-економічний розвиток в Україні (рис. 2). Має місце тісний кореляційний зв'язок між ВВП на одну особу населення України та ПІІ на одну особу населення України, про що свідчить високе значення коефіцієнта парної кореляції, $r = 0,942$.

Рис. 2. Динаміка ВВП та ПІІ на одну особу населення України за 2010—2017 рр.

Примітка. Розроблено за даними [8].

Найчастіше при проведенні дослідження впливу ПІІ на економічне зростання включають такі змінні, як: ВВП на душу населення, рівень освіти, внутрішній коефіцієнт інвестицій, політична нестабільність, умови торгівлі, стан фінансового ринку.

Для об'єктивної оцінки факторів, що впливають на обсяги іноземного інвестування в Україні, була побудована математична модель залежності інвестицій від різноманітних факторів, таких як: експорт з України до країн світу, ВВП України, інфляція, курс долара, мінімальна заробітна плата, індекс непрозорості економі-

ки, сукупні ресурси домогосподарств. Оскільки всі вищезазвані показники мають різні одиниці виміру, їх нормалізовано за допомогою логарифмування. Через високу мультиколінеарність були вилучені всі фактори, окрім експорту, ВВП і курсу. Розроблено дві економетричні моделі, які є адекватними, мають статистично значущі коефіцієнти. Зазначені моделі мають високу точність. Коефіцієнт детермінації (R^2) дорівнює 0,882. З огляду на те, що економіка України є експортноорієнтованою, економетрична модель (3) визначає залежність обсягу іноземних інвестицій від масштабів експорту і валютного курсу.

$$\text{LOG(INVEST)} = 1,71 \cdot \text{LOG(EXP)} + 0,86 \cdot (\text{LOG(KURS)} - 10,09). \quad (3)$$

Відповідно до моделі (3) зміна логарифмічного значення експорту (млрд грн) на одиницю в середньому спричиняє зміну іноземних інвестицій на 1,71 одиниці, у той час як за зміни логарифмічного значення курсу долара (грн) на одиницю іноземні інвестиції в середньому змі-

$$\text{LOG(INVEST)} = 1,6\text{LOG(GDP)} + 0,17(\text{LOG(KURS)})^2 + 1,67. \quad (4)$$

Відповідно до моделі (4) зміна логарифмічного значення ВВП (млрд грн) на одиницю в середньому спричиняє зміну іноземних інвестицій на 1,6 одиниці, у той час як за зміни логарифмічного значення курсу долара (грн) у квадраті на одиницю іноземні інвестиції в середньому змінюються на 0,17 одиниці.

Розроблені економіко-математичні моделі (3) і (4) показують високу залежність іноземних інвестицій від обсягу експорту, валового внутрішнього продукту, динаміки валютного курсу і підтверджують, що економіка України належить до експортноорієнтованих економік, яка розвивається за екзогенною моделлю залежного розвитку.

На сьогодні стримувальним фактором надходження іноземних інвестицій в Україну є низька інвестиційна привабливість, несприят-

нюються на 0,86 одиниці, що є доказом розвитку економіки України за екзогенною моделлю.

Економетрична модель (4) визначає залежність обсягу іноземних інвестицій від розміру валового внутрішнього продукту і валютного курсу.

ликий інвестиційний клімат в Україні. Інвестиційна привабливість країни — це комплекс умов функціонування економіки, що здатні забезпечити стабільну інвестиційну діяльність інвесторів (політичних, соціальних, інституціональних, екологічних, макро- і мікроекономічних) (рис. 3). Фундаментом інвестиційної привабливості є ефективність вкладень.

Перш за все, інвестиції спрямовуються в ті країни, що можуть забезпечити найбільшу прибутковість та ефективність.

Представники підприємництва Сполучених Штатів Америки дотримуються думки, що інвестиції в ті країни, для яких характерним є різнопланові ризики, такі як, наприклад, валютні та політичні, мають забезпечувати норму прибутку щонайменше на 25 %. Утім, в Україні цей показник значно відстає від зазначеного.

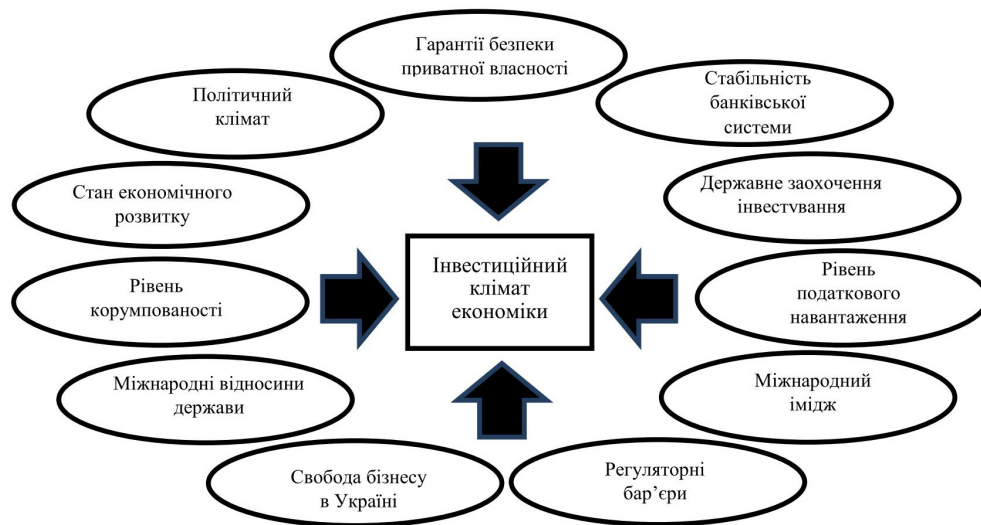

Рис. 3. Чинники, що впливають на інвестиційний клімат в Україні

Примітка. Розроблено авторами.

Якщо враховувати оцінки дослідників із Західної Європи, то норма прибутку на капітал, у разі вкладення в нерухомість, в Україні становить 21 % зі строком окупності в 11 років, тоді як у Європі ці показники становлять, відповідно, 38,6 % і шість років. Тобто за цими показни-

ками Україна суттєво відстає від країн Європи, що також є причиною низької інвестиційної активності як закордонних, так і вітчизняних інвесторів [9].

Про доцільність поліпшення інвестиційного клімату в Україні свідчать і значення таких між-

народних рейтингів, як Index of Economic Freedom 2018, Doing Business 2018.

Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom) ураховує такі чотири ключові аспекти економічного середовища, над якими уряди, здебільшого, здійснюють політичний контроль: верховенство права, розмір уряду, регуляторна ефективність і відкритість ринку. Україна за Індексом економічної свободи 2018 року перейшла

з категорії країн «репресованих» до групи країн, у яких «в основному невисока економічна свобода». Утім вона зайняла лише 150-те місце зі 180-ти країн зі значенням 51,9 (табл. 1).

Про низьку інвестиційну привабливість України свідчать значення таких складових Індексу економічної свободи (зі 100 можливих балів), як: «Інвестиційна свобода» — 35,0; «Фінансова свобода» — 30,0.

Таблиця 1

Складові Index of Economic Freedom (2018) для України, Польщі і Швейцарії

№ пор.	Індекс економічної свободи / субіндекси	Україна — 150-та позиція у світі	Гонконг — 1-ша позиція у світі	Польща — 45-та позиція
	Індекс економічної свободи (2018)	51,9	90,2	68,5
	Субіндекси:			
1	Право власності	41,0	92,5	61,8
2	Ефективність судової системи	29,5	84,3	56,6
3	Ефективність роботи уряду	29,0	82,8	50,9
4	Податковий тягар	80,2	93,1	75,9
5	Витрати на утримання уряду	45,0	90,2	47,0
6	Фіскальне здоров'я	75,9	100	81,5
7	Свобода ведення бізнесу	62,7	96,3	67,2
8	Свобода праці	52,8	89,4	63,9
9	Монетарна свобода	60,1	84,3	85,0
10	Свобода торгівлі	81,1	90,0	86,9
11	Інвестиційна свобода	35,0	90,0	75,0
12	Фінансова свобода	30,0	90,0	70,0

Примітка. Розроблено за даними: 2018 Index of Economic Freedom / The Heritage Foundation / heritage.org/Index.

Про не зовсім сприятливий в Україні інвестиційний клімат свідчить і значення рейтингу Doing Business від Світового банку — Індексу легкості ведення бізнесу (Doing Business, DB). І хоч Україна 2018 року порівняно з попереднім роком поліпшила свою позицію із 80-ї до 76-ї,

однак значення індексу DB (65,75) є нижчим за середнє значення для країн Європи і Середньої Азії.

Україна в рейтингу Doing Business займає одну з найгірших позицій порівняно з іншими постсоціалістичними країнами (рис. 4).

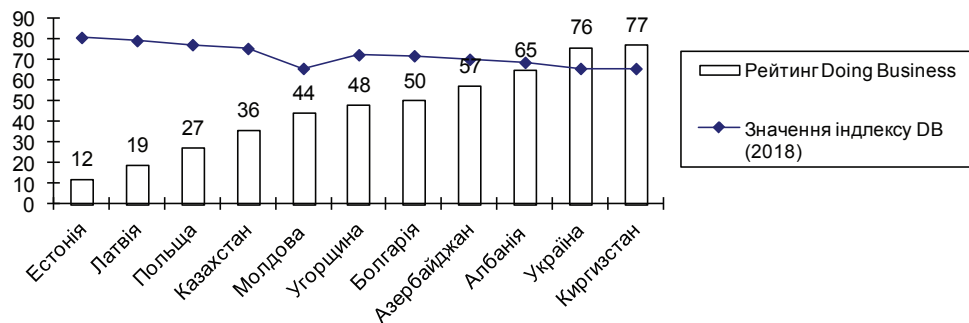

Рис. 4. Рейтинг Doing Business (2018) для окремих постсоціалістичних країн

Примітка. Розроблено за даними: 2018 Index of Economic Freedom / The Heritage Foundation / heritage.org/Index.

Зауважимо, що 2018 року порівняно з попереднім роком знизився рейтинг за шістьма категоріями: «Реєстрація підприємств» (20 до 52), «Реєстрація власності» (із 63 до 64), «Отримання кредитів» (з 20 до 29), «Захист мінори тарних власників» (із 70 до 81), «Міжнародна торгівля» (зі 115 до 119), «Забезпечення виконання контрактів» (з 81 до 82).

Водночас відбулося поліпшення рейтингу за такими чотирма категоріями: «Отримання дозволу на будівництво» (зі 140 до 35), «Підключення до системи електропостачання» (зі 130 до 128), «Оподаткування» (з 84 до 43), «Закриття підприємств» (зі 150 до 149).

Зауважимо, що за браку належного державного регулювання не завжди відбувається активне залучення та ефективне використання іноземних інвестицій. Для України актуальною залишається проблема підвищення якості іноземних інвестицій і вдосконалення їхньої структури щодо розвитку інноваційної економіки, реального сектору, зниження енерго-, ресурсомісткості виробництва, упровадження

інноваційних технологій, зниження імпортозалежності. За розрахунками експертів МВФ, на сучасному етапі розвитку глобальної економіки найбільш перспективними сферами для країн — реципієнтів ПІІ, є: відновлювальні джерела енергії; промислове виробництво; комунікаційно-сервісні центри; технологічні та інноваційні центри; туризм (10, с. 101).

В Україні пріоритетні сфери діяльності, в які вкладають ПІІ, дещо відрізняються від світової економіки, і на 01.10.2017 є такими (табл. 2): промисловість — 30,0 % від загального обсягу ПІІ (на 01.01.2010 — 42, %); фінансова і страхова діяльність — 22,4 % (23,0%); оптова і роздрібна торгівля — 13,5 % (11,1 %); операції з нерухомим майном — 9,2 % (6,1 %); інформація та комунікації — 5,8 % (4,0 %).

Як і у світі, для України однією з пріоритетних сфер вкладення ПІІ є інформатика та телекомунікації, але їхній обсяг хоч і збільшився порівняно з 2010 роком на 72,2 %, залишається незначним — становить лише 2 785,8 млн грн, або 5,8 % від загального обсягу інвестицій.

Таблиця 2

Динаміка і структура прямих іноземних інвестицій в економіці України за видами економічної діяльності за 2010—2017 рр.

Вид економічної діяльності	01.01.2010		01.10.2017		Зміни (+/-)	
	млн дол.	% до заг. суми	млн дол.	% до заг. суми	млн дол.	%
Промисловість	16 473,7	42,2	14 481,5	30,0	-1 992,2	-12,1
Фінансова і страхова діяльність	8 973,20	23,0	10 824,7	22,4	1851,50	20,6
Гуртова і роздрібна торгівля	4 341,10	11,1	6 523,5	13,5	2 182,40	50,3
Інформація та телекомунікації	1 572,30	4,0	2 785,8	5,8	1 213,50	77,2
Операції з нерухомим майном	2 371,30	6,1	4 458,7	9,2	2 087,40	88,0
Транспорт	923,60	2,4	1 539,2	3,2	615,60	66,7
Будівництво	1 082,20	2,8	1 521,30	3,2	439,10	40,6
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	872,10	2,2	1 767,7	3,7	895,60	102,7
Професійна, наукова і технічна діяльність	1 133,10	2,9	2 673,5	5,5	1 540,40	135,9
Інші	1 250,3	3,2	1 672,8	3,5	422,50	33,8
Усього	38 992,9	100,0	48 248,7	100,0	9 255,80	23,7

Примітка. Розроблено за даними [8].

Відсутні, як такі, іноземні інвестиції, у відновлювальні джерела енергії, тоді як у світі це є найпріоритетнішим напрямом.

Значна частина ПІІ надходить до спекулятивного сектору, що не сприяє ефективності використання інвестицій і підвищенню конку-

рентоспроможності економіки, а навпаки, може призвести до накопичення дисбалансів та зростання ризиків і кризових явищ.

Про недостатню ефективність іноземних інвестицій свідчить і те, що значна частина іноземних інвестицій надходить із ризикованих країн.

Згідно з проведеним дослідженням основними інвесторами виступають Кіпр — з часткою 14 258,6 млн дол., або 29,6 % від загального обсягу ПІІ (на 01.01.2010 — 8 603,1 млн дол.,

або 22,1 %, Російська Федерація — 4 531,7 млн дол., або 9,4 % (1 900,2 млн дол., або 4,9 %), Віргінські Острови — 1 765,4 млн дол., або 3,7 % (рис. 5).

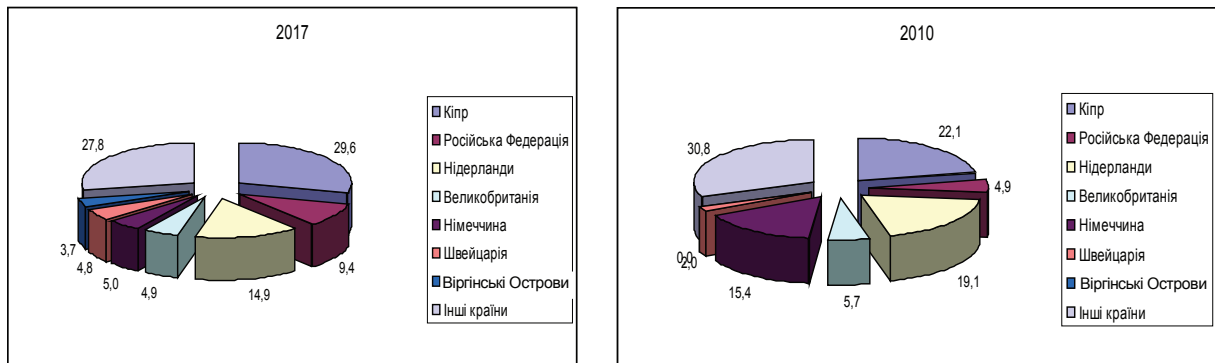

Рис. 5. Порівняльна структура прямих іноземних інвестицій в економіку України в розрізі країн-інвесторів за 2010 і 2017 рр.

Примітка. Розроблено за даними [8].

Міжнародний досвід свідчить, що для багатьох країн характерні територіальні диспропорції в розподілі ПІІ, більша частина ПІІ надходить, здебільшого, до столиць, столичних мегаполісів. Наприклад, у Білорусі 88 % усіх ПІІ припадає на Мінськ [11].

В Україні також гостро постає проблема недосконалості територіальної структури іноземних інвестицій, адже 54,8 % від усіх інвестицій

спрямовуються до м. Києва (рис. 6). Також найбільш популярними областями є Дніпропетровська (9,2 %), Одеська (5,1 %), Донецька (4,3 %), Київська (4,2 %) і Львівська (3,8 %) області [8]. Причина такого нерівномірного розподілу ПІІ полягає в тому, що інвестори хочуть якнайшвидше отримати прибуток від вкладів, що можливо лише при інвестуванні в індустріально розвинуті регіони.

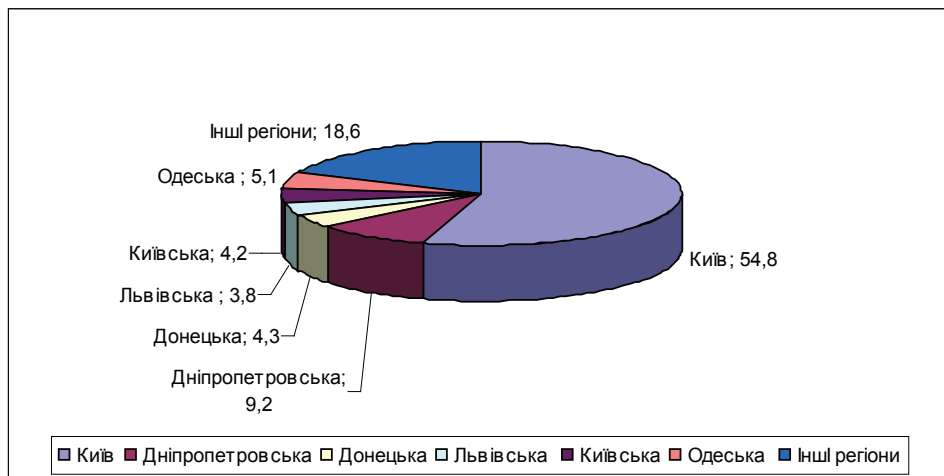

Рис. 6. Прямі інвестиції (акціонерний капітал, боргові інструменти) у регіонах України станом на 01.10.2017, у % до загальної суми

Примітка. Розроблено за даними [8].

Для забезпечення збалансованості в розподілі ПІІ та їхнього впливу на соціально-економічний розвиток регіонів ключову роль має відігравати продумана економічна політика, яка б мала сприяти оптимальному розподілу ПІІ між

регіонами з метою стимулювання економічного зростання в регіонах та усунення диспропорцій в їхньому соціально-економічному розвитку. Проведення такої ефективної інвестиційної політики щодо розвитку регіонів можливо за

допомогою законодавчого регулювання, надання певних податкових пільг. А це означає, що надходження іноземних інвестицій слід розглядати з позиції їхньої відповідності основним напрямкам розвитку національної економіки та регіонів країни.

Висновки. За результатами дослідження встановлено, що економіка України потребує активного залучення іноземних інвестицій, а це сприятиме підвищенню ефективності та конкурентоспроможності економіки. Однак невисокі темпи економічного зростання та низька інвестиційна привабливість стримують надходження іноземного капіталу в Україну. Стимулювання надходження прямих іноземних інвестицій в економіку обумовлює більш активне використання механізмів, які регулюють загальноекономічні та інституціональні умови, насамперед забезпечення чіткого зв'язку між політикою за-

лучення іноземних інвестицій і стратегічними напрямами розвитку економіки.

Державне регулювання залучення і використання іноземних інвестицій має сприяти прогресивним структурним змінам в економіці, направленим на підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни, розвиток передових високотехнологічних і наукомістких виробництв, імпортозаміщення, насамперед тієї імпортової продукції, яку можуть виробляти вітчизняні підприємства, збільшення випуску високотехнологічної інноваційної екологічно чистої продукції з високою доданою вартістю. Для підвищення ефективності використання іноземних інвестицій важливим є підвищення їх якості та зниження інвестиційних ризиків, поліпшення структури вкладення іноземних інвестицій за видами економічної діяльності, країнами-інвесторами, регіонами.

Список використаних джерел

1. Ефективність та конкурентоспроможність банківської системи України / (Г. Т. Карчева, Т. С. Смовженко, В. І. Міщенко та ін.) ; за заг. ред. д-ра екон. наук Г. Т. Карчевої. — Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. — 276 с.
2. Пустовойт О. В. Економічне зростання України: проблеми та можливості прискорення / О. В. Пустовойт // Економіка і прогнозування. — 2017. — № 4. — С. 71—92.
3. Карчева Г. Т. Ефективність функціонування та перспективи розвитку банківської системи України / Г. Е. Карчева ; НАН України. Інститут економіки та прогнозування. — Київ, 2012. — 520 с.
4. Саркисян Р. А. Опыт изучения прямых иностранных инвестиций в Армении / Н. А. Волгина, Р. А. Саркисян // Вестник РУДН. — 2015. — № 4. — С. 18—25. — (Серия «Экономика»).
5. Bengoa M. Foreign direct investment, economic freedom and growth: New evidence from Latin America / M. Bengoa, B. Sanchez-Robles // European Journal of Political Economy. — 2003. — Vol. 19. — № 3. — P. 529—545.
6. Леонтьев В. Темпы долговременного экономического роста и перевод капитала из развитых в развивающиеся страны / В. Леонтьев. — Москва : Политиздат, 1990. — 408 с.
7. Балацкий Е. Иностранные инвестиции и экономический рост: теория и практика исследования [Электронный ресурс] / Е. Балацкий // Капитал страны. — 2011. — 1 мая. — Режим доступа : http://kapital-rus.ru/articles/article/inostrannye_investicii.
8. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України 2010—2016 : статзбірник [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державного комітету статистики України. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Белінська С. М. Механізм формування інвестиційного середовища [Електронний ресурс] / С. М. Белінська, М. А. Токар // Ефективна економіка. — 2015. — № 12. — Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>.
10. Редзюк Е. В. Прямі іноземні інвестиції: можливості для продуктивного економічного зростання / Е. В. Редзюк // Фінанси України. — 2017. — № 3. — С. 96—110.
11. Трейтьякова Е. В. Прямые иностранные инвестиции: оценка привлечения в Республику Беларусь // Вестник ГГТУ им. П. О. Сухого. — 2017. — № 3. — С. 75—83.

JEL Classification C59, E22, E42; E29, E62, F21

FOREIGN INVESTMENT – AN IMPORTANT FACTOR OF IMPROVING COMPETITIVENESS AND EFFECTIVENESS OF UKRAINIAN ECONOMY

KARCHEVA Ganna,

*Doctor of Economics, Associate Professor,
Head of Department of Economics and Management
of the Institute of Banking Technology and Business
of SHEI «Banking University»*

HALYTSKA Olha,

*student
of the Institute of Banking Technology and Business
of SHEI «Banking University»*

Annotation. *In this article are considered some theoretical and practical aspects of stimulation of the foreign investments inflow into Ukraine and improvement of their using in order to increase competitiveness and efficiency of the economy, ensuring its stable development. Proved that unfavorable investment climate, low rates of economic growth, high investment risks restraining the inflow of foreign investment into Ukraine. The role of foreign investments in the development of the countries- recipients depending on the chosen model of economic development is investigated. With the help of constructed econometric models was established that the economy of Ukraine is developing under the exogenous model of dependent development. It is substantiated that an important role in the development of the Ukrainian economy is played by foreign investments, the volume of which largely depends on the exports size, GDP and dynamics of the exchange rate.*

Keywords: *foreign investment, investment attractiveness, econometric models, international ratings, competitiveness, efficiency.*

In this article are considered some theoretical and practical aspects of stimulation of the foreign investments inflow into Ukraine and improvement of their using in order to increase competitiveness and efficiency of the economy, ensuring its stable development. Proved that unfavorable investment climate, low rates of economic growth, high investment risks restrain the inflow of foreign investment into Ukraine.

The role of foreign investments in the development of the countries- recipients depending on the chosen model of economic development is investigated. With the help of built econometric models has been established that Ukrainian economy is developing on the basis of the exogenous model of dependent development, according to which the volume of direct foreign investments to a large extent depends on the value of exports, GDP and dynamics of the exchange rate.

According to the results was established that the Ukrainian economy needs active attraction of foreign investments, which will increase its efficiency and

competitiveness. The stimulation of direct foreign investment in the national economy causes more active using of mechanisms that regulate general economic and institutional conditions, first of all, ensuring a clear link between the policy of attracting foreign investments and strategic directions of economic development.

The state regulation of the attraction and using of foreign investments should contribute to the progressive structural changes in the economy aimed at increasing the international competitiveness of the country, the development of advanced high-tech and knowledge-intensive industries, import substitution, first of all, the import products that can be produced by domestic enterprises, increase production of high-tech innovative ecologically pure products with high added value. To improve the efficiency of using foreign investment, it is important to increase their quality and reduce investment risks, improve the structure of foreign investment by type of economic activity, countries-investors and regions.

References

1. Karcheva, H. T., Smovzhenko, T. S., & Mishchenko, V. I. (et al.). (2016). *Efektivnist ta konkurento-spromozhnist bankivskoyi systemy Ukrayiny [Efficiency and competitiveness of the Ukrainian banking system]*. H. T. Karcheva (Ed.). Kyiv: DVNZ «Universytet bankivskoi spravy» [in Ukrainian]
2. Pustovoyt, O. V. (2017). Ekonomichne zrostannya Ukrayiny: Problemy ta mozhlyvosti pryskorennya [Ukraine's Economic growth: problems and abilities of acceleration]. *Ekonomika i prohnozuvannya — Economy and Forecasting*, 4, 71—92 [in Ukrainian].
3. Karcheva, H. T. (2012). *Efektivnist funktsionuvannya ta perspektyvy rozvytku bankivskoyi systemy Ukrayiny [Efficiency of functioning and prospects of development of the banking system of Ukraine]*. Kyiv: NAN Ukrayiny. Instytut ekonomiky ta prohnozuvannya [in Ukrainian].
4. Sarkysyan, R. A., & Volhyna, N. A. (2015). Opyt yzuchenyya pryamykh ynostrannykh ynvestytsyy v Armenyy [Experience of studying foreign direct investment in Armenia]. *Vestnyk RUDN, ser. «Ekonomika» — RUDN Bulletin, Economy ser.*, 4, 18— 25 [in Russian].
5. Bengoa, M., & Sanchez-Robles, B. (2003). Foreign direct investment, economic freedom and growth: New evidence from Latin America. *European Journal of Political Economy*, 19 (3), 529—545.
6. Leontev, V. (1990). *Tempy dolgovremennogo ehkonomicheskogo rosta i perevod kapitala iz razvityh v razvivayushchiesya strany [The pace of long-term economic growth and the transfer of capital from developed to developing countries]*. Moscow: Polytyzdat [in Russian].
7. Balatskiy, E. (2001, May 1). Inostrannye investicii i ehkonomicheskij rost: teoriya i praktika issledovaniya [Foreign investment and economic growth: theory and practice of research]. *Kapital strany — Country capital*. Retrieved from http://kapital-rus.ru/articles/article/inostrannye_investicii [in Russian].
8. Ofitsiyyny sayt Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrayiny (n. d.). *Investytsii zovnishnoekonomichnoi diialnosti Ukrainy 2010—2016 [Investments in Ukraine's foreign economic activity for 2010—2016]*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Russian].
9. Belinska, S. M., & Tokar, M. A. (2015). Mekhanizm formuvannya investytsiynoho seredovyscha [The mechanism of formation of the investment environment]. *Efektivna ekonomika — Effective economy*, 12. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua> [in Ukrainian].
10. Redzyuk, E. V. (2017). Pryami inozemni investytsiyi: mozhlyvosti dlya produktyvnoho ekonomichnoho zrostannya [Direct foreign investment: opportunities for productive economic growth]. *Finansy Ukrayiny — Finance of Ukraine*, 3, 96—110 [in Ukrainian].
11. Tretyakova, E. V. (2017). *Pryamyje inostrannye investicii: ocenka privlecheniya v Respubliku Belarus' [Foreign direct investment: an assessment of attracting to the Republic of Belarus]*. *Vestnyk HHTU ym. P. O. Sukhoho — Bulletin of the GSTU named after. P. O. Sukhoi*, 3, 75—83 [in Russian].